

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

Збірник наукових праць

*Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету*

Випуск 16

Рівне-2009

„Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії”: Збірник наукових праць: Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 16. – Рівне: Рівненський державний гуманітарний університет, 2009. – 313 с.

Збірка вміщує результати наукових пошуків з актуальних проблем української та світової історії, виголошені на I Міжнародній науково-практичній конференції молодих дослідників, аспірантів, магістрантів 9-10 грудня 2009 року (Рівне, РДГУ, історико-соціологічний факультет).

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Постоловський Руслан Михайлович, професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук, ректор Рівненського державного гуманітарного університету

Заступник головного редактора:

Шелюк Людмила Олександрівна, кандидат історичних наук, професор (м. Рівне)

Науковий редактор:

Троян Сергій Станіславович, доктор історичних наук, професор (м. Рівне)

Члени редколегії:

Жилюк Сергій Іванович, доктор історичних наук, професор (м. Острог);

Киридон Алла Миколаївна, доктор історичних наук, професор (м. Київ);

Степанков Валерій Степанович, доктор історичних наук, професор (м. Кам'янець-Подільський);

Стоколос Надія Георгіївна, доктор історичних наук, професор (м. Рівне);

Фісанов Володимир Петрович, доктор історичних наук, професор (м. Чернівці);

Чухліб Тарас Васильович, доктор історичних наук (м. Київ);

Швецова-Водка Галина Миколаївна, доктор історичних наук, професор (м. Рівне);

Шеретюк Валерій Миколайович, кандидат історичних наук, доцент (м. Рівне)

Згідно постанови президії ВАК України часопис „Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії” визнано фаховим виданням у галузі історичних наук

Друкується за рішенням Вченої Ради Рівненського державного гуманітарного університету, протокол № 4 від 27 листопада 2009 р.

Свідоцтво про державну реєстрацію: серія КВ № 15857-4329Р від 12.10.2009 р.

За достовірність фактів, дат, назв і т.п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не співпадати з позицією редколегії. Рукописи не повертаються.

Адреса редакції: 33027, м. Рівне, вул. С. Бандери, 12.
Рівненський державний гуманітарний університет

17. Значення національного мистецтва / [А. Шептицький] // Наша культура. – 1935. – № 1. – С. 41–42.
18. Кінд-Войтюк Н. В. Історико-краєзнавчі дослідження і пам'яткоохоронна робота на Волині у 1920-х–1930-х роках : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. істор. наук : спец. 07.00.01 “Історія України” / Кінд-Войтюк Наталія Василівна. – Чернівці, 2007. – 23 с.
19. Кравців Б. Спомини співробітника Національного музею (рр. 1921–1927) / Богдан Кравців // Двадцятьпять-ліття Національного музею у Львові : збірник / Під ред. І. Свенціцького. – Львів : Наук. фонд. митрополита А. Шептицького, 1930. – С. 47–50.
20. На будову Національного Музею // Діло. – 1930. – 26 лютого. – С. 4.
21. На будову Національного Музею у Львові // Мета. – 1933. – 19 січня. – С. 6.
22. На закупку збірок і видання Нац. Муз. у Львові // Діло. – 1923. – 3 травня. – С. 8.
23. На розбудову Національного Музею у Львові // Діло. – 1930. – 21 березня. – С. 5.
24. На розбудову Національного Музею у Львові // Мета. – 1931. – 13 грудня. – С. 7.
25. Нац. Музей у Львові // Діло. – 1923. – 24 квітня. – С. 3.
26. Нац. Музей у Львові // Діло. – 1930. – 6 березня. – С. 5.
27. Національний Музей у Львові // Діло. – 1930. – 7 грудня. – С. 4.
28. Національний Музей у Львові // Діло. – 1930. – 8 листопада. – С. 4.
29. Нові вистави в Національному Музеєві у Львові // Діло. – 1923. – 18 жовтня. – С. 3.
30. Откович В. Продовжуючи традицію / Василь Откович // Літопис Національного музею у Львові. – 2000. – № 1 (6). – С. 3–4. (с. 3)
31. Охримович С. Моє співробітництво в Національному музею. 1926–1928 рр. / Степан Охримович // Двадцятьпять-ліття Національного музею у Львові : збірник / Під ред. І. Свенціцького. – Львів : Наук. фонд. митрополита А. Шептицького, 1930. – С. 51–52.
32. Паращук С. Моя консерваційна робота в Нац. Музею / Софія Паращук // Двадцятьпять-ліття Національного музею у Львові : збірник / Під ред. І. Свенціцького. – Львів : Наук. фонд. митрополита А. Шептицького, 1930. – С. 64–65.
33. Пеленський С.-Ю. Національний музей і я (В'язка споминів і рефлексій) / Євген-Юлій Пеленський // Двадцятьпять-ліття Національного музею у Львові : збірник / Під ред. І. Свенціцького. – Львів : Наук. фонд. митрополита А. Шептицького, 1930. – С. 62–63.
34. Петровський О. Пам'яткоохоронна справа у Східній Галичині в контексті польсько-українських відносин (30-ті рр. ХХ ст.) / О. Петровський // Ефективність державного управління. Збірник наукових праць Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України. – 2005. – Вип. 9. – С. 173–179.
35. Петровський О. М. Взаємодія органів влади та громадських організацій на території Східної Галичини з питань охорони пам'яток історії та культури (1921–1939 рр.) / Петровський О. М. // Сторінки історії. Збірник наукових праць [Національний технічний університет України, київський політехнічний інститут]. – 2006. – Вип. 23. – С. 111–117.
36. Свенціцький І. Про музеї і музейництво. Нариси і замітки / І. Свенціцький. – Львів : Друкарня “Діла”, 1920. – 80 с.
37. Свенціцький І. Ікони Галицької України XV–XVI вв. : альбом. – Львів : б/в, 1929. – 41 с.+ 141 табл.
38. Фуртак-Деркач М. Один рік праці в Українському Національному Музеєві у Львові / Марія Фуртак-Деркач // Двадцятьпять-ліття Національного музею у Львові : збірник / Під ред. І. Свенціцького. – Львів : Наук. фонд. митрополита А. Шептицького, 1930. – С. 54–57.
39. ЦДІА у м. Львові. – Ф. 750. – Оп. 1. – Спр. 1. – 11 арк.
40. ЦДІА у м. Львові. – Ф. 750. – Оп. 1. – Спр. 2. – 32 арк.
41. Чорняк І. Спомини з 1922–23 рр. / Іван Чорняк // Двадцятьпять-ліття Національного музею у Львові : збірник / Під ред. І. Свенціцького. – Львів : Наук. фонд. митрополита А. Шептицького, 1930. – С. 37–39.

УДК 94 (477) “19”

Оксана Гуменюк к.і.н., ст. викладач кафедри історії України
Рівненського державного гуманітарного університету

МАСОВІ РЕПРЕСІЇ РАДЯНСЬКОГО РЕЖИМУ ПРОТИ НАСЕЛЕННЯ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ (1939–1941 РР.)

Утвердження на західноукраїнських землях радянського режиму супроводжувалося розгортанням масових репресій. Як найважливіша умова руйнування структур попереднього державного і адміністративного апарату та інтеграції краю до Радянського Союзу розглядалося знищення старої еліти, передусім польської, румунської.

Започаткували каральні дії та репресії на приєднаних землях радянській військовій. Ще в ході воєнних дій масовими були випадки розстрілів без суду та розслідувань полонених польських офіцерів і солдатів, а також жандармів, лісників, військових осадників і поміщиків. Звичайно, тут не останню роль відігравала класова ненависть та радянська військова пропаганда. Тому радянські командири і комісари при зустрічі з так званими “класовими ворогами” досить часто брали на себе роль месників за страждання простого народу. Непоодинокими були випадки вбивств радянськими військовослужбовцями офіцерів і поміщиків разом з їхніми сім'ями, при цьому досить часто головною метою був звичайний грабунок.

Терор і репресії проти місцевої польської еліти, які Червона Армія розпочала у вересні 1939 р. на західноукраїнських землях, були провісниками Катині. Під час Катинської трагедії, згідно з постановою ЦК ВКП(б) від 5 березня 1940 р., у квітні-травні 1940 р. у спецтаборах Смоленської, Харківської, Калінінської областей та у в'язницях Харкова, Херсона, Києва та Мінська було розстріляно майже 22 тисячі польських офіцерів [3, 160].

Величезного розмаху на приєднаних територіях набули депортації. Радянські спецоргани з метою очистки регіону від “неблагонадійних елементів” провели поетапно декілька операцій по виселенню місцевих жителів. Перш за все, відповідно до наказу Берії від 29 грудня 1939 р., у східні райони СРСР вивозилися польські військові та цивільні осадники. За ними другим етапом – на початку квітня 1940 р. – виселялися “класові вороги” – представники польської та української інтелігенції, громадські та політичні діячі, українські націоналісти і члени колишньої КПЗУ. Третій етап, так звана “зачистка від неблагонадійного елемента”, відбувся в червні 1941 р. Разом з “ворогами народу” депортувалися їхні сім'ї. У цей же час було вислано значну кількість польських євреїв, які відмовилися прийняти радянське громадянство.

Як відомо, сталінський режим спрямовував свої каральні заходи проти народів усіх національностей, але найбільше постраждали поляки та українці. Історик Ян Гросс у своїх дослідженнях вказує, що на території Західної України, контрольованій радянським режимом, загинуло в 3–4 рази більше місцевих жителів, ніж на німецькій частині Польщі, яка була вдвічі більша за розмірами [9, 234–235].

Радянізація в анексованих румунських провінціях почалася також із чисто “класово чужих елементів” і перетворилася в етнічні. Представники вищого або середнього класу, що не встигли виїхати до Румунії, були засуджені та вислані або розстріляні. До зрадників прирівнювали і румунських державних службовців, особливо тих, хто служив у жандармеріях, поліції та примаріях, і навіть дрібних посадовців та охоронців і відправляли у табори на 7 років.

У цьому регіоні депортації проводилися двома етапами. У травні 1941 р. вислали майже 200 родин тих, хто мав наміри виїхати з СРСР, а у червні того ж року – майже 2,5 тис. сімей членів партій, колишніх фабрикантів, поміщиків, чиновників, офіцерів румунської, польської та Білої армій. Загалом упродовж 1940–1941 рр. на території Північної Буковини та Хотинщини з політичних мотивів репресували майже 11 тис. осіб, з яких близько 1,5 тис. були розстріляні або загинули в тюрмах і спецпоселеннях [3, 161].

Протестуючи проти радянської влади, місцеве населення вдавалося до переходу державного кордону, але щастило лише одиницям. Так, наприкінці січня 1941 р. 12 мешканців сіл Бояни, Остриця, Магала та інших при спробі перейти до Румунії були вбиті, 53 – затримані. А у квітні того ж року 50 селян Глибоцького району були вбиті після спроби самотужки перейти кордон через відмову влади дати дозвіл на виїзд. Джерела повідомляють, що на запит М. Хрущова, що з цього приводу робити, Сталін дав відповідь, що “стріляти по людях, звісно, можна, але стрілянина – це не головний метод більшовицької роботи” [3, 162].

Нагромадивши величезний досвід у попередні роки, відомство Берії виявило унікальну продуктивність. Із Західної України і Західної Білорусії було депортовано 318 тис. сімей, тобто 1 173 170 осіб. Це становило приблизно 10 % населення краю. Висилалися всі, хто міг би чинити опір новим порядкам. У нелояльності підозрювалися насамперед ті українці, що мали деяку власність, а також поляки, незалежно від соціально-класового становища. Спочатку органи НКВС робили це тихо, без особливого розголосу. Провідні представники місцевої інтелігенції просто десь зникали: декого з них було депортовано, інших – кинуто до в'язниць. Навіть місцевих прихильників радянської влади, які спочатку отримували відповідальні посади, незабаром замінили на вихідців із Східної України. Чимало галицьких інтелігентів швидко зрозуміли, що вони є лише підконтрольними функціонерами, зобов'язаними суворо дотримуватися вказівок влади [4, 27].

Якщо в основній частині країни процес знищення так званих “буржуазних спеціалістів” відбувався поступово, то з “буржуазними націоналістами” в західних областях органи НКВС розправлялися прискореними темпами. Власне кажучи, тут знищували або депортували на схід не окремих осіб, а цілі соціальні верстви.

Як свідчать спогади, у свідомості населення західних областей України закарбувалися і позитивні, й негативні враження про радянські порядки в 1939–1941 рр. Це відчуття подвійної реальності було притаманне соціально-психологічній атмосфері того часу. З іншого боку, нові, небачені доти горизонти

відкрили для себе і західні українці. Кость Паньківський – політичний діяч легального українського руху під час німецької окупації – через три десятиріччя написав про період 1939–1941 рр.: ”При всій безвиглядності і при всіх страхіттях тих днів вивели вони нас із вузького кола наших дрібніших галицько-українських зацікавлень і справ та кинули на широкі води загальноукраїнських проблем..., заставили думати категоріями загальнодержавними” [6, 27].

На початок Великої Вітчизняної війни в ув’язненні у львівських тюрмах перебували 1800 чол., в Золочівському замку-тюрмі – близько 700, у Луцьку – 2000. Більшість із них була розстріляна військами НКВС напередодні відступу радянських частин із Західної України. За підрахунками деяких закордонних дослідників, тоді було страчено приблизно 10000 в’язнів [8, 203].

Дослідник І. Андрухів у своїй статті наводить приклад про випадок у липні 1941 р.: “на краю лісу “Буковина” в кущах натрапили косарі на 5 могил, де знайдено було 56 трупів – жертв НКВД” [1]. Зазначений той факт, що голови були позав’язувані сорочками, а це, за свідченнями самих енкаведистів, робилося тому, що шкодували патронів і не хотіли робити галасу в тюрмі. Натомість вони виводили людей з яскраво освітлених кімнат у темний коридор, де били важким молотом засліпленого в’язня по голові, а потім везли на захоронення.

Одним із методів розправи сталінської державної машини із заможним селянством західноукраїнського краю стали депортації. За період 1940–1941 рр. багато селянських родин вивезли до віддалених районів СРСР. Так, з весни 1941 р. і до початку війни з села Крилів Корецького району Ровенської області було вивезено 15 осіб з числа заможних хліборобів [7, 45]. Багато таких родин вивозилися з Дрогобицької та Львівської областей [5, 61, 98].

Це була лише частка українських родин з величезної, яка складалася майже з 320 тисяч сімей, депортованих сталінським режимом перед Другою світовою війною [2, 133, 134, 138].

Страждання, яких у ті часи зазнав радянський люд, неможливо перебільшити. Звичайно, деяким верствам радянського суспільства деколи доводилось і гірше – селянству під час колективізації або населенню окупованих німцями районів у 1941–1944 роках, – та для всього народу, окрім самого Сталіна, 1930–1940 роки стали страхіттям. Навряд чи можна було знайти хоч когось, хто б не прокидався в короткі нічні години від стукоту у двері. Людину витягали з ліжка і відривали від сім’ї і друзів, як правило, назавжди. Оскільки у цьому всьому не було ані краплі здорового глузду, ніхто не міг бути певен, що наступного разу химерний ланцюжок звинувачень не приведе до нього. Деякі люди дійсно постійно мали з собою в очікуванні арешту валізу з усім необхідним.

Джерела та література

1. Андрухів І. Большевицькі репресії на теренах Західної України: 1939–1941 рр. / І. Андрухів // Розбудова держави. – 1995. – № 12.
2. Білас І. Репресивно-каральна система в Україні. 1917–1953: Суспільно-політичний та історико-правовий аналіз: У 2 кн. / І. Білас. – К.: Либідь – Військо України, 1994. – Кн. 2. – 688 с.
3. Гриневич В. А. Україна і Росія в історичній ретроспективі: у 3 т. Т. 2. Радянський проект для України / В. А. Гриневич, В. М. Даниленко, С. В. Кульчицький., О. Є. Лисенко. – К.: Наукова думка, 2004. – 530 с.
4. Даниленко В. Сталінізм на Україні: 20–30-ті роки. / В. Даниленко, Г. Касьянов, С. Кульчицький. – К., 1991.
5. Депортації. Західні землі України кінця 30-х – початку 50-х рр. Документи, матеріали, спогади: У 3-х т. 1939–1945. – Львів: Ін-тут українознавства ім. І. Крип’якевича, 1996. – Т. 1. – 751 с.
6. Паньківський К. Від Держави до комітету: літо 1941 року у Львові. / К. Паньківський. – Нью-Йорк – Торонто: Смолоскип, 1957. – 160 с.
7. Радянська Тернопільщина. 1939–1958. Документи і матеріали. – Львів: Каменяр, 1971. – 431 с.
8. Рубльов О. Сталінщина й доля західноукраїнської інтелігенції (20–50-ті роки). / О. Рубльов, Ю. Черченко. – К.: Наукова думка, 1994. – 350 с.
9. Gross J. T. Revolution from Abroad. The Soviet Conquest of Poland’s western Ukraine and Western Byelorussian / Gross J. T. – New Jersey: Princeton University Press, 1988. – 218 p.

УДК 94 (= 161.2) + (= 411.16) “1939/1945”

Ірина Кратюк, аспірант Рівненського державного гуманітарного університету (науковий керівник д. політ. н., проф. М.М. Гон)

“ШУЦМАНШАФТ”: МІСЦЕ Й РОЛЬ У КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКО-ЄВРЕЙСЬКИХ ВЗАЄМИН ЧАСІВ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Проблема оцінки дій колаборантів є дискусійною в Україні – результат того, що погляди стосовно них докорінно відрізняються: від тверджень про посібництво нацистам до заручників свого часу чи борців за незалежність України.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ І. ПРОБЛЕМИ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО, СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ТА КУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Луговий Олег (Одеса) Найм скандинавських воєнків у Київській Русі та Візантії в цифрах	3
Юсупович Адріан (Варшава, Польща) К вопросу о назначении игумена Стефана Владимирским епископом	7
Нагірний Віталій (Краків, Польща) “Да и Галич”: з історії відносин галицько-волинських князів із монголами у 1240-х рр.	9
Кузьма Тетяна (Рівне) Організація державного апарату: від Київської Русі до конституції Пилипа Орлика	12
Рибачок Ірина (Острог) Єврейська та татарська громади в містах Південно-Східної Волині в кінці XVI – першій половині XVII століття	17
Васильсва Ольга (Київ) До структури управлінського апарату гетьманського двору: дозорці та старости гетьманських маєтностей (1687–1734 рр.)	20
Конопка Наталія (Острог) Розв’язання малоросійським військовим губернатором Миколою Григоровичем Рєпніним проблем міського урядування	24
Мацко Наталія (Тернопіль) Взаємовідносини російських військовослужбовців із населенням Правобережної України (кінець XVIII – перша половина XIX ст.)	29
Кізлова Антоніна (Київ) Списки чудотворних ікон у системі святинь Києва кінця XVIII – початку XX ст.	33
Тимочко Ірина (Рівне) Кременецьке Свято-Миколаївське Богоявленське братство: ретроспектива	36
Косар Ірина (Івано-Франківськ) Діяльність Володимира Охримовича у студентському товаристві “Академічне братство”	39
Дацків Ігор (Тернопіль) Формування зовнішньополітичної концепції Українською Центральною Радою від автономії до незалежності	43
Хома Іван (Львів) Становище Окремого загону Січових Стрільців на час листопадового повстання у Львові	47
Долганов Петро (Рівне) Євреї в спектрі економічної політики ЗУНР	51
Заставецька Наталія (Тернопіль) Популяризація ідеї збереження пам’яток у Східній Галичині у 1920–1930-х р. (на прикладі діяльності Національного музею у Львові)	54
Гуменюк Оксана (Рівне) Масові репресії радянського режиму проти населення західноукраїнських земель (1939–1941 рр.)	57
Кратюк Ірина (Рівне) “Шуцманшафт”: місце й роль у контексті українсько-єврейських взаємин часів Другої світової війни	59
Дудка Наталія (Рівне) Військово-політична діяльність Дмитра Палієва в роки Другої світової війни	62
Шевченко Лілія (Київ) Рівень споживання сільського населення України в роки хрущовської “відлиги” як показник якості його життя	64
Кузьмич Микола (Луцьк) Розвиток промисловості Волинської області в 1950-х – середині 1960-х років	68
Мазуркевич Альона (Київ) Рівень розвитку дошкільних закладів освіти як показник якості життя сільського населення України в 60-х – 80-х рр. XX століття	72
Колядинський Василь (Луцьк) Луцький автомобільний завод в роки незалежності (1991–2008 рр.)	75

Мушкевич Олег (Луцьк) Проблеми формування національної ідентичності та культури політичної свідомості української нації	80
Киридон Алла (Київ) Діяльно-христова церква в Україні: проблемне поле досліджень	83

СЕКЦІЯ II. ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ В СУЧАСНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Троян Сергій (Рівне) Колонізаційно-підприємницька діяльність німецького купецтва в Південній Америці у XVI ст.	87
Шеретюк Руслана (Рівне) Перехід уніатів Білорусі в римо-католицизм на початку XIX століття та реакція на нього уряду крізь призму російського імперського законодавства	91
Івчик Наталія (Рівне) Право і безправ'я єврейського населення Російської імперії XIX століття	96
Троян Павло (Рівне) Концептуальні підходи в Німеччині до проблем імперської політики в другій половині XIX ст.	98
Валух Людмила (Рівне) Берлінська конференція (1884–1885 рр.): політична боротьба в Англії навколо питання про її колоніальні здобутки та втрати	101
Даценко Ірина (Київ) Дисертація та інститут наукової атестації в університетах Російської імперії (другої половини XIX – початку XX століття)	104
Кукса Олександр (Мінськ, Республіка Білорусь) Государственно-политическое строительство в 1917–22 гг.: основные тенденции в современной историографии Беларуси и России	107
Бунечко Сергій (Рівне) Аграрна реформа в Польщі: тенденції та особливості (1920-ті роки)	110
Постоловський Руслан (Рівне) Генеза й еволюція чеських національно-демократичних ідей: історичний дискурс	114
Дзюбишина Наталія (Рівне) Реформаційний рух у педагогіці Чехословаччини в міжвоєнний період	119
Боровець Марія (Рівне) Мюнхенська конференція: випадковість чи закономірність історії	122
Сай Галина (Рівне) “Десятилітній план” нової сіоністської організації: амбівалентність оцінки в контексті польсько-єврейських відносин	124
Субот Олександр (Рівне) Політичні чистки у верхівці Комуністичної партії Чехословаччини 1949–1963 рр.: їх причини і характер	127
Купрій Тетяна (м. Бровари Київської обл.) Роль Людвіга Ерхарда у проведенні економічної реформи 1948 р.: досвід повоєнної Німеччини	133
Поспелов Андрій (Одеса) Тероризм в умовах біполярного світу (1960–початок 1990-х рр.): спроба концептуального аналізу	137
Троян Віктор (Рівне) Пан'європейський рух в умовах краху комуністичних режимів у Центрально-Східній Європі	141
Яцечко Світлана (Луцьк) Причини та перебіг грудневих подій в Польщі у 1970 р.	142
Крисенко Дмитро (Київ) США в іраксько-кувейтському протистоянні 1988–1990 рр.: миротворець чи провокатор?	145
Мисан-Мілясевич Володимир (Львів) Шанхайська організація співпраці як провідний учасник антитерористичної боротьби	148
Десятничук Ігор (Рівне) Розвиток громадянського суспільства як об'єкт історичного дослідження	150
Гайдукевич Анастасія (Рівне) Аналіз діяльності українських організацій в Чеській республіці (1993–2006 рр.)	154

СЕКЦІЯ ІІІ. ІСТОРИЧНЕ КРАЄЗНАВСТВО

Синюк Сергій (Рівне)

Сліди культурних зв'язків Волині та Малопольщі у волинській книжності доби Володимира Васильковича 159

Тимощук Ольга (Львів)

Социніани на Волині 161

Шмид Олександр (Рівне)

Трудова імміграція поляків у Волинську губернію (1861–1914 рр.) 165

Немець Віктор (Львів)

Весільний етап заручин на Волині і Поліссі: порівняльний аналіз (середина ХІХ – початок ХХ ст.) 168

Борщевич Володимир (Рівне)

Культурно-просвітницька, благодійна праця православного духовенства Волині у 20–30-х рр. ХХ ст. 171

Переходько Наталія (Рівне)

Медичне обслуговування населення м. Рівного (1921–1939 рр.) 175

Візитів Юлія (Рівне)

Волинський Гонтар (Теодосій Довгалюк) – життєвий шлях будівничого пластової домівки 177

Ковальчук Тетяна (Острог)

Внесок Волинського краєзнавчого товариства і опіки над пам'ятками старовини у розвиток туризму на Волині у міжвоєнний період 180

Самсонюк Тетяна (Рівне)

ОУН у Західній Волині осені 1939 – літа 1941 років: вектори державотворчої діяльності та покарання за неї 183

Ленартович Олег (Луцьк)

Відновлення організаційної мережі ОУН на Волині у 1939–1941 рр. 187

Булига Ірина (Рівне)

Конфліктогенний потенціал міжправославних відносин на Волині у 1941–1942 рр. 190

Доброчинська Валентина (Рівне)

Розвиток освіти Рівненщини в умовах окупаційної влади (1941–1944) 193

Абрамчук Катерина (Рівне)

Вербувальна політика Німеччини на Волині в період Другої світової війни: особливості та шляхи втілення 196

Ковальчук Іван (Київ)

Діяльність УПА на території Житомирської області в 1943 р. 199

Іванченко Володимир (Київ)

Обставини загибелі письменниці та учасниці підпілля ОУН (Б) на Рівненщині Людмили Фої 202

Польова Юлія (Київ)

Йосип Демчик (“Луговий”) – провідник Дунаєвського та Вінницького надрайонів ОУН (б) на Поділлі (1946–1951) 205

Ільницький Василь (Дрогобич)

Керівний склад Дрогобицького надрайонного проводу ОУН (весна 1945 р.–1952 р.) 207

Борейко Галина (Рівне)

Роль “Просвіти” у піднесенні національно-культурної свідомості у 80–90-ті роки ХХ століття 212

Писцьо Віталіна (Рівне)

“Голос Сарненщини” – легальний пресовий орган періоду окупації 215

Прокопчук Сергій (Рівне)

Початок будівництва “Козацьких могил” 218

Гілевич Ігор (Львів)

Польові етнографічні дослідження Полісся України науковцями львівського скансену: історія, географія, тематика, результати та подальші перспективи 221

СЕКЦІЯ ІV.**ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО, ІСТОРИОГРАФІЯ ТА СПЕЦІАЛЬНІ ІСТОРИЧНІ ДИСЦИПЛІНИ**

Яцечко Тетяна (Луцьк) Історична топографія Кременця Х–XIV ст. за літописними архітектурно-археологічними джерелами.....	226
Красножон Андрій (Одеса) Проблема датування оборонного рову фортеці Білгород на Дністрі	229
Чекурков Василь (Рівне) Археологічні джерела литовсько-польської доби про м. Дубно за матеріалами досліджень 2005 р.	234
Войтюк Олексій (Рівне) Характеристика замку в селі Тайкури на Рівненщині	236
Ващук Дмитро (Київ) Документи великого князя Свидригайла (за матеріалами 22 Книги записів Литовської Метрики)	237
Блануца Андрій (Київ) Земельні надання Сигізмунда II Августа на Волині: джерела дослідження	241
Сажок Оксана (Луцьк) Історіографія бібліотечної та видавничої діяльності церковних православних братств Волинської губернії у другій половині XIX – на початку XX століть	243
Дутчак Олена (Івано-Франківськ) Проблеми інституалізації галицького краєзнавства в українській та польській історіографії	247
Двуреченська Олександра (Дніпропетровськ) Органи міського самоврядування Катеринослава: історіографія питання	251
Музичин Ірина (Івано-Франківськ) Сучасна російська історіографія про зовнішньополітичні плани Росії щодо західноукраїнських земель наприкінці XIX – на початку XX ст.	255
Рябчикова Фаїна (Луцьк) Джерела до вивчення діяльності етнографічного відділу Волинського науково-дослідного музею (1920–1931 рр.)	259
Сова Андрій (Львів) Символіка пластового куреня “Лісові чорти” у Львові	267
Надурак Наталія (Івано-Франківськ) Українська історіографія про зовнішньополітичну діяльність ОУН (1929–1941)	271
Марченко Наталія (Острог) Періодичні видання як історичне джерело	275
Мальована Марія (Івано-Франківськ) Соціально-економічний розвиток західноукраїнськїї земель в 1950-х – першій половині 1960-х рр. у світлі вітчизняної історіографії	278
Корнійчук Любов (Острог) Співпраця Аркадія Жуковського в журналі “Український історик”	282
Хеленюк Анастасія (Острог) Професор Любомир Винар як редактор журналу “Ethnic Forum”	287
Клинова Галина (Рівне) Проблеми давньої історії України у творчості Олександра Домбровського	290
Наконечна Ольга (Івано-Франківськ) Національно-культурне відродження етнічних меншин України у 1985–1991 рр.: вітчизняна історіографія	293
Матлай Любава (Київ) Дипломатія Іспанії в період консолідації (80–90-ті роки XX століття): історіографія проблеми	297
Грачевська Таміла (Дніпропетровськ) Проблеми українсько-турецьких відносин: історіографічна традиція та новітні підходи	302
Годованська Оксана (Львів) Релігійні практики українських трудових мігрантів четвертої хвилі	305
ДАНІ ПРО АВТОРІВ	307
ЗМІСТ	310

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТА ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ

Відповідальність за достовірність і точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей несуть автори опублікованих матеріалів та їх наукові керівники. Думки авторів статей з позицією редколегії можуть не співпадати.

Відповідальний за підготовку збірника до видання – **В.М. Шеретюк**

Комп'ютерна верстка – **В.Б. Самсонюк, Л.М. Федорук**

Обкладинка – **Г.В. Волохов**

Підписано до друку 27.11.2009 р.

Папір офсетний. Гарнітура “Times New Roman”.

Наклад 300 прим. Обліково-видавничих аркушів 37,9.

Віддруковано засобами оперативної поліграфії
редакційно-видавничого відділу
Рівненського державного гуманітарного університету,
вул. С.Бандери, 12, м. Рівне, Україна, 33028.